

VII - Atalar Sözü

(s. 149 -156)

A.

Ac toyuq yuxusunda darı görer.
Acıgım¹ dövlətə zəreri var.
Acıqı başda ağıl olmaz.
Adam altından söz - Qazan altından köz.
Adamı başdan - Ağacı yaşdan.
Adamın dinləyən üreyi gerek bir olsun.
Ağ gün ağardar - Qara gün qaraldar.
Ağac bar² getirəndə başını aşağı diker.
Ağası Gülüm olanın, başına külüm olar.
Ağıl yaşda deyil, başdadı.
Ağıllı fikir eleyince³, deli vurdu çayı keçdi.
Ağız açdı - göher⁴ sacdı.
Ağlamayan uşağa süd vermezler
Axırkı peşmançüiq fayda vermez
Alim olmaq asandı⁵, adam olmaq çetin⁶.
Altmışında zurnaçılıq öyrənən gorunda⁷ çalar.
Analı qızım özü böyüyər- Anasız qızım sözü.
Anası çıxan ağacı qızı budaq budaq gezer.
Anasına bax, qızını al- Qırağına⁸ bax, bezini al.
Anlayanın da quluyam, anlamayanın da, dad
yarımçıq elindən.
Anlayanla daş daşı, anlamazla yeme aşı.
Arığın ne işi qoruqda⁹ - Vurub qıçını smdırılar¹⁰.
Aşlan ağzından şikâr¹¹ alınmaz.
Aşığmkı haynandı-Mollaninkı vaynan.
Aşma aşma, çıxdı ocaq basma.
At öler meydan qalar-Igid öler, ad san qalar.
At vurdu dizime-İndi geldim özümə.
Atan soğan, anan sarımsağ, sen hardan¹² oldun bele
gülmeşeker.
Ay daş atan bexteveri¹³ - Daşm da bir vaxtı var.
Ayağının yetmiş iki oyunu bir armudun başmdadı.
Azacıq aşım - Ağrımaz başım.
Azdan az demişlər, çoxdan çox.

B.

Bablı babını¹⁴ tapmasa, günü ah vayla keçər.
Bağa baxarsan bağ olar, baxmazsan dağ .
Bal tutan barmax yalar.
Baxşış var tümen tümen-Hesab var qepik qepik.
Başı molların, leşi molların-Altından beşi
mollarım.
Yerde qaldı bir dene - Ondan da var işi molların.
Beş gün yaraq¹⁵ bir gün gerek.
Bedesili¹⁶ başa çekersen, sürüşər ayağa düşər,
Bir budağa çıxıb min budaq silkeleyir.
Bir gördün yoldaş, iki gördün qardaş.
Bir deli bir quyuya daş atdı, yüz ağıllı
çDcarabilmedi.

Biri ölmese, biri dirilmez.
Birlik hardadı, dirlik ordadı.
Bildirçinin beyliyi darı sovlana qederdir.
Bilmemek eyip deyil, soruşmamaq¹⁷ eyibdir.
Bitmiş işdən gül iyi¹⁸ gələr
Bu ilki serçe bildirki serçeye cik cik öyredi.
Bu günün işini sabaha qoyma.

C.

Cahlılıqda çek cefa-Qocalıqda sür sefa.
Can yanmasa gözden yaş çıxmaz.
Cefa çekmesen sefa görmezsen.
Cüceni payızda¹⁹ sayarlar.

Ç-

Çıxan qan damarda qalmaz.
Çobanın könlü olsa tekeden pendir tutar.
Çox bilib az danışmaq igidin lengeridi²⁰.
Çox yemek adamı az yemekdən qoyar.
Çömçe²¹ dutan özünə sarıdır²².

1.öfke 2. meyve 3. düşününceye kadar 4. cevher 5. kolay -6. zor 7. mezar 8. kenarına 9. koru 10. bacağımlı kırırlar
11. av 12. nerden 13. talihli 14. dengi dengini 15. silah 16. soysuz 17. sormamak 18. kokusu 19. güzde 20. onurudur
21. kepçe 22. yönünde, doğru, tarafa

D.

Dağ dağa qovuşmaz, adam adama qovuşar.
Daldanı atılan daş topuğa deyer.
Danışmaq danam qurda verer.
Deliye el ver, eline bel ver.
Dem dem getirer, qem qem.
Dere xelvet², tülkü bey.
Deryaya daş atmaqla su bulanmaz.
Derziye köç dediler, iynesini sancdı³ yaxasına.
Deve oynayanda qar yağar.
Deveci ilə dost olanın darvazası⁴ gen gerek.
Deyirman bildiyin eler, çaxçax başın ağrıdar.
Diriye hay vermez, ölüye pay.
Donuzdan bir tuk çəkən o da qenimetdi.
Dost dostnan ten⁵ gerek, ten olmasa gen⁶ gerek.

E.

Ehtiyat igidin yaraşığıdır.
El ağzı, -fal ağzı.
El gücü - sel gücü.
Eşşeye gücü çatmaz, palanı döyecleyer.
Evinde yox urvalıq⁷ - könlündən keçir darğalıq⁸
Ekende yox, biçənde yox, yeyənde ortağ qardaş.
Esil al, çirkin olsun? Bed-esil gözəl alma.
Et yeyən quş dimdiyindən belli olar.
Ete pul vermez, küftenin böyüyündən yapışar.
Evvel arxı sıçra, sonra berekallah de
Eyri oturaq, düz danışaq.

Q.

Qara seni basmamış sen qaranı bas!
Qarğalar menim toyuğumdur, yumartasını
görmürem.
Qaşım düzəltdiyi yerde gözünü çıxartdı.
Qayış ne bilir ki, kotan⁹ ne çekir.
Qazan qarası geder, üz qarası getmez.
Qelem yazanı qılmc pozabilmez.
Qılmc yarası sağalar, dil yarası sağalmaz.
Qız evinde toydu, oğlan evinin haberi yoxdu.
Qızım, sene deyirem, gelinim, sen eşit.
Qızınmadıq istisine, kor olduq tüstüsüne.
Qoç döyüşünə qoç dayanar.
Qohum gelməyə gelməyə yad olar, yad gele gele
qohum.
Qonşunu iki inekli iste, özün bir inekli olasan.
Qorxu başa beladı.
Qorxursan pişikdən, niye çıxırsan deşikdən.
Qurd tükünü deyışer, xasiyyətini¹⁰ deyışmez.
Qurddan qorxan qoyun saxlamaz.
Quş dimdiyindən teleye¹¹ düşer, insan dilinden.

G.

Gemide oturub gemici ile savaşıır.
Göz var görmək üçün - ağıl var bilmək üçün.
Gözəl-ağa çox gözəl idi, vurdu çiçek çıxartdı.
Gülme qonşuna - gelir başına.
Gündüz gezir obanı - gece sancır dabanı.

H.

Haramzada qarışdırar-Halalzada barışdırar.
Heç kes öz ayrına turş¹² demez.
Her oxuyan Molla Penah olmaz.
Her şey naziklikdən¹³ sınar, insan yoğunluqdan¹⁴.
Hoha var dağdan yedirir-hoha var dağa mindirer.

X.

Xalam bildi, alem bildi.
Xalqa it hüner, bize çaqqal.

İ.

İgid odu atdan düşə atdana-İgid odu her yaraya
qatdana.
İgid öler adı qalar-müxennetin neyi qalar?
İgidin igiddən bir ehtiyatı artıqdı.
İlan qabıgını deyışer, xasiyyətini deyışmez.
İlan vuran alaçatıdan¹⁵ qorxar.
İlanın ağına da le'net, qarasmad da.
İlanın yarpızdan zehlesi geder¹⁶, o da burnunda
biter.
İnsan paxıl olmasa bağ çeperi neyler.
İşini möhkəm tut, qonşunu oğru tutma.
İşlemeyən dişleməz.
İt qulaqkesəndən qorxar.
İt hüner, karvan keçer.
İtdən çoq, çarix aparən olmaz, yene ayağı yalındı.
İtnen yoldaş ol, deyeneyi yere qoyma.

K.

Kababı köz öldürer, igidi söz.
Kasıbın sözü-Palıdm közü.
Keçi can haymda, qessap piy¹⁷ arzular.
Keçme nâmerd körpüsündən, qoy aparsın sel seni.
Yatma tülkü kölgesinde, qoy yesin aslan seni.
Keleknen¹⁸ gelen küleknen¹⁹ geder.
Kiçikdən xeta-Böyükdən eta.
Kor ne ister, iki göz-Biri eyri, biri düz.
Kor koru tapar, su çuxuru.
Koşa getdi saqqal getirməyə, bıgını da qoydu
üstelik.
Koşaya here bir tük verse, koşa da saqqallı olar.
Könül seven göyçək olar.

L.

Lalın dilini nenesi biler.

M.

Malın mal olunca, bazarm bazar olsun.
Meşe çaqqalsız olmaz.
Meymunun su boğazına çıxanda, balasını ayağının
altına alar.
Merdin qulu ol, nâmerdin ağası.
Milçək murdar deyil, könül bulandırar.

N.

Nâmerdin plovundan merdin qaşıq aşı.
Nâmerdi bir gördün, bir de görsən nâmerdsen.
Ne yoğurdum, ne yaptım,?Hazırca köke tapdım.

1. arkadan 2. sessizlik 3. sapladı 4.büyükkapı 5. eşit, denk 6. geniş 7. hamur tahtasına serpilən un 8. mahallî idarecilik, muhtar
9. saban 10. huy 11. tuzak 12. ekşi 13. incelik 14. kalınlık 15. renkli ip 16. nefret eder 17. içyağı 18. hileyle 19. rüzgârlar

O.

Oxunu atıb, yayını gizleme.

Ö.

Öldürrem deyennen qorxıma, öllem deyennen qorx.
Ördək qaz yerişi getse, paçası ayrıq qalar.
Örken¹ ne qeder uzun olsa, yene doğanaqdan² keçer.
Örtülü bazar-Dostluğu pozar.
Öz gözündə tiri³ görmür, özge gözündə qılı seçir.
Özüne erişte kesebilmir, özgeye umac⁴ ovur.

P.

Palaza bürün-El ilə sürün.
Pis⁵ yeyenin olsun-Pis deyenin olmasın.

R.

Rehmet düzene-Le'net pozana.

S.

Saygısız igidi düşmən aldadar.
Sevdanı pul biler-Davanı qılmc.
Şehir ele, halva, bişer, ay qora senden-Beslesen
atlas olar tut yarpağımdan.
Sen ağa, men ağa-İnekleri kim sağa?
Sen vurmadin, men yıxılmadım, bes buna ne oldu?
Senden hareket-Menden bereket.
Sene güvendiym dağlar-
Sene de qar yağarmış.
Siçan görende pelenge⁶ dönen pişik -
Peleng görende siçana döner.
Sirke tünd olsa öz qabını çatladar.
Sirrini dostuna verme, dostunun da dostu var.
Soğan yememisen, için niye göyneyir.
Söz sözü götürer, arşın bezi.
Su axan arxdan bir de axar.
Su bardağı suda smar.
Su görende susayar-At görende esneyer.

Ş-

Şapalaqnan üz qızardır.
Serti sumda⁷ kesek, xırmanda yabalaşmayaq.

T.

Tenbel deyər:-Ver yeyim, ört yatım, gözle canım
çıxmasın.

Tike ile dost olan iller ile küsülü olar.

Torpaq deyər:-Öldür meni, dirildim seni.

Toyuq yumurtasına göre qaqqıldar. Tülkü
tülküyünü sübut edince derisini

boğazından çıxardarlar.

Tülkü tülküye buyurur, tülkü quyruğuna.

U.

Ucuz etin şorbası olmaz.
Üstadına xec baxanm gözlerine qan damar.
Utan utanmazdan, qarx qorxmazdan.

Ü.

Üstü bezek, içi tezek.

V.

Vaxtsiz qonaq öz kisesinden yeyer.
Varlığa ne darlıq.
Vetene geldim, imana geldim.

Y.

Yaxşı dost pis günde me'lum olar.
Yaxşı oğul neyler ata malını,-Yaman oğul neyler
ata malını.
Yaxşılıq⁸ ele balığı at deryaya, balıq bilmese xalıq
biler.

Yaxşılığa yamanlıq⁹ - Kor eşşeye samanlıq.
Yaxşılığa yaxşılıq her kişinin işidi-Yamanlığa
yaxşılıq er kişinin işidi.

Yalancını menziline qeder.

Yalancının evi yandı, heç kes inanmadı.

Yalqız elden ses çıxmaz.

Yaman arvad, yaman qonşu, yaman at-Birin boşla,
birin boşla, birin sat.

Yarı gör, özün danış, ev yıxar ara sözü.

Yas yiyesi kiridi¹⁰, yasa gelen kirimedi.

Yer qulaqlı olar.

Yeyesen qaz etini, göresen lezzetini.

Yox evi, verem evi-Var evi, kerem evi.

Yoldaş yoldaşa baxar, canını oda yaxar.

Yumurtdamırsan, yaxşı-Falım¹¹ niye içirsen?

Yüz ölç, bir biç.

Z.

Zer qedrini zerger¹² biler.

Zülmnen abdan olan edinen berbad olar.

1. urgan 2. yük bağlanan iplerin ucuna takılanhalka 3. ok 4.-erişteye benzer bir yemek 5. kötü 6. pars 7. tarla 8. iyilik 9.
kötülük 10. yas sahibi sustu 11. fâl 12. kuyumcu

